

Uudenkaupungin kaupungin tekoälypolitiikka

Uusikaupunki

Sisällys

1. Johdanto.....	1
2. Tekoälyn käytön periaatteet.....	1
3. Roolit ja vastuut	2
4. Tekoälyn käyttäminen ja työkäytössä noudatettavat periaatteet	2
5. Tiedon hallinta ja tekoäly.....	3
6. Tekoälyn vastuullinen käyttö ja resursointi.....	4
7. Hyväksytyt tekoälyjärjestelmät	5
8. Tekoälyn riskienhallinta.....	5

Julkaisija:

Uudenkaupungin kaupunki, 2026

Tietoturva- ja tietosuojaryhmä

Hyväksytty kaupunginhallituksessa xx.x.xxxx

1. Johdanto

Uudenkaupungin kaupunki määrittelee tässä politiikassa ylätasolla kaupungin linjaukset tekoälyn käytön perusteiksi. Erilaisten digitaalisten palveluiden, ohjelmien ja tietojärjestelmien käyttö on enenevässä määrin osa kaupungin palvelutuotantoa ja toimintaprosesseja. Poliittikka toimii perustana Uudenkaupungin kaupungin tekoälyn käyttöönottoon ja käyttöön liittyville ohjeille ja toiminnoille.

Tässä politiikassa termillä *tekoälyjärjestelmä* tarkoitetaan kaikkia tekoälyä sisältäviä ratkaisuja, sovelluksia, palveluja ja tuotteita.

Tekoälyjärjestelmiä on tarjolla runsaasti ja niiden käyttö kasvaa tulevaisuudessa entisestään myös nykyisten järjestelmien uusien ominaisuuksien myötä. Tekoälypolitiikka sitoo myös tekoälyominaisuuksia, jotka päivitetään käyttöön jo olemassa olevaan järjestelmään. Tekoälyjärjestelmillä haetaan toiminnan tehostamista ja resurssien järkevämpää hyödyntämistä. Näiden tavoitteiden tukeminen kaupungin toiminnassa on kannatettavaa ja turvalliseksi arvioitujen tekoälyjärjestelmien käyttökohteet tulevat lisääntymään tekoälyn kehittyessä.

Tekoälypolitiikka luo perustan tekoälyn hallitulle, turvalliselle ja vastuulliselle hyödyntämiselle Euroopan unionin tekoälyasetusta noudattaen. Tekoälyjärjestelmät eivät saa vaarantaa kaupungin tehtävien hoitoa niin, että valittujen teknologioiden käyttö kaupungin toiminnassa aiheuttaisi haittaa taikka heikentäisi kaupungin tai sen asukkaiden ja työntekijöiden tietojen suojaa. Suunniteltaessa tekoälyjärjestelmiä kaupungin käyttöön tulee tekoälypolitiikan lisäksi huomioida kaupungin muut politiikat, kuten tietoturva- ja tietosuojapolitiikka.

2. Tekoälyn käytön periaatteet

Tekoälyllä on mahdollista saada hyötyjä organisaatiolle esimerkiksi päivittäisten toimintojen sujuvoittamiseksi tekstinkäsittelyssä tai asiakaspalvelussa sekä suurempien kokonaisuuksien valmistelussa ja tietomäärän hallinnassa erilaisten kehitystoimien taustatukena. Uudenkaupungin kaupungissa tekoälyä käytetään vain organisaation hyväksymillä työvälineillä. Työkäyttöön hyväksytyjä toteutuksia käytetään ohjeistuksen mukaisesti, eikä kuluttajakäyttöön tarkoitettuja ratkaisuja oteta hallitsemattomasti käyttöön.

Organisaatiossa kukin yksikkö määrittää työkäyttöön tarkoitetut työvälineet. Kaikki käytössä olevat järjestelmät dokumentoidaan tiedonhallintamalliin, jossa ylläpidetään ajantasaista tietoa kaupungin ohjelmistoista, järjestelmistä ja teknisistä toteutuksista

mukaan lukien tekoälyjärjestelmistä. Jokaiselle käyttöön otettavalle tai käytössä olevalle tekoälyjärjestelmälle määritellään selkeä käyttötarkoitus ja seurantatavat, jotta sen hyödyt voidaan arvioida objektiivisesti. Hyötyjen todentamisessa voidaan käyttää esimerkiksi mitattavia päämääriä, kuten työn tehostumista, kustannuskehitystä tai palveluiden saatavuuden parantumista.

Tekoälyjärjestelmiä käyttöön otettaessa on aina varmistettava, että niiden käytöllä noudatetaan ja tuetaan organisaation yleisiä strategisia tavoitteita.

3. Roolit ja vastuut

Viranomainen on aina vastuussa käyttämiensä tekoälyjärjestelmien tuloksista ja niiden vaikutuksista.

Uusien tekoälyjärjestelmien käyttöönotosta päättää toimialajohtaja tai palvelukeskuksen johtaja. Ennen päätöstä on pyydettävä lausunto ICT-palveluilta (tekninen soveltuvuus ja tietoturva) sekä suoritettava tietosuojan vaikutustenarviointi (DPIA) tietosuojavastaavan avustuksella.

ICT-palvelut ylläpitävät digitiekarttaa, johon tekoälyjärjestelmät sisältyvät. Toimialat ilmoittavat jo suunnitteluvaiheessa olevat tekoälyjärjestelmät ICT-palveluille digitiekartan ylläpitämistä varten. Toimialat ja ICT-palvelut vastaavat yhdessä tekoälyasetuksen, tietosuoja-asetuksen ja tiedonhallintalain mukaisista arvioinneista sekä toimialalla käyttöönotettavien tekoälyjärjestelmien riskien arvioinneista. Järjestelmän käytöstä vastaa toimiala.

Kaupungin ICT-palvelut seuraavat ja ohjaavat tekoälyn käyttöä.

Tietoturva- ja tietosuojaryhmä laatii ja päivittää ohjeita tekoälyjärjestelmien käyttöön.

4. Tekoälyn käyttäminen ja työkäytössä noudatettavat periaatteet

Tekoälyn käytöstä on ilmoitettava selkeästi, kun sitä hyödynnetään merkittävästi päätöksenteon valmistelussa tai kun asukkaille suunnattu sisältö on tuotettu pääosin automaattisesti. Velvoite ei koske tavanomaista avustavaa käyttöä, kuten kieliasun huoltoa tai tekstin muotoilua, joka ei vaikuta asiasisältöön.

Tekoälyjärjestelmiä käyttöönotettaessa on huolehdittava kaupungin arvojen ja yleisten eettisten periaatteiden noudattamisesta. Kaupungin käytössä olevat työvälineet, mukaan

lukien tekoäly ja muut teknologiset toteutukset, ovat julkisen hallinnon ja viranomaistoiminnan työvälineitä. Niiden käyttö perustuu kaupungin omien arvojen ja tavoitteiden lisäksi julkisen hallinnon yleiseen arvo- ja normiperustaan, virkamiesetiikkaan sekä viranomaistoimintaa säätelevään lainsäädäntöön. Näissä ohjaavina periaatteina toimivat muun muassa:

- avoin ja läpinäkyvä käyttö
- oikeudenmukaisuus ja syrjimättömyys
- tietosuojaja yksityisyys
- turvallisuus ja luotettavuus
- ihmiskeskeisyys
- eettinen suunnittelu ja käyttö
- jatkuva seuranta ja arviointi
- osallistuminen ja yhteistyö

5. Tiedon hallinta ja tekoäly

Työkäytössä hyödynnettävät tekoälyjärjestelmät edellyttävät laadukasta tietoa toimiakseen tehokkaasti ja luotettavasti. Uudenkaupungin kaupungissa hyödynnetään vain arvioituja ja hyväksyttyjä tekoälyjärjestelmiä, joihin syötettyä dataa ei käytetä avoimen tekoälyn kouluttamiseen tai joissa tekoälyn koulutusdatana käytetään jo julkaistua tietoa, joka on kerätty julkisista lähteistä.

Avoimissa kuluttajapalveluissa ei käsitellä henkilötietoja, salassa pidettäviä tai ei-julkista tietoa.

Suljetuissa, turvallisiksi arvioiduissa ja hyväksytyissä ympäristöissä (esim. järjestelmien sisäiset AI-toiminnot, organisaation oma tenant) voidaan käsitellä myös ei-julkista tietoa erillisen riskinarvioinnin perusteella.

- Salassa pidettävä tieto: ei saa syöttää mihinkään tekoälyjärjestelmään, ellei kyseessä ole erikseen kyseiselle tietotyypille hyväksytty suljettu järjestelmä.
- Henkilötieto ja ei-julkinen valmisteluaineisto: sallittu vain kaupungin hallinnoimissa, tietoturvalisissa ja sopimuspohjaisissa tekoälyjärjestelmissä.
- Julkinen tieto: voidaan käsitellä kaikissa kaupungin hyväksymissä tekoälyjärjestelmissä.

Käytettäessä valmiita tekoälyjärjestelmiä (kuten suuria kielimalleja), kaupunki varmistaa hankintavaiheessa, että palveluntarjoaja noudattaa EU:n tekoälyasetuksen mukaisia läpinäkyvyys- ja laatuvaatimuksia opetusdatan osalta.

Koska tekoälyn tuotokset perustuvat tilastolliseen todennäköisyyteen, vastuu tuotetun tiedon oikeellisuuden tarkistamisesta on aina asiantuntijalla. Tekoälyn tuottamaa tietoa on käsiteltävä luonnoksena, jonka aitous ja asiasisältö varmennetaan kaupungin omien luotettavien tietolähteiden avulla ennen jatkokäyttöä. Asiantuntijan on varmistettava, ettei tekoälylle syötetä kolmansien osapuolten tekijänoikeudella suojattua materiaalia tavalla, joka rikkoo tekijänoikeuslakia tai palvelun käyttöehtoja.

Tekoäly ei tee itsenäisiä hallinnollisia päätöksiä. Mikäli tekoälyä käytetään päätöksenteon tukena, viranhaltijan on voitava ymmärtää tekoälyn antaman suosituksen perusteet ja hänellä on oltava tosiasiallinen mahdollisuus sivuuttaa tekoälyn ehdotus.

Mikäli tekoälyä hyödynnetään merkittävänä osana päätöksenteon valmistelua, tästä laaditaan seloste. Selosteessa kuvataan tekoälyn käyttötarkoitus, hyödynnetyn tiedon luonne sekä menetelmät, joilla tekoälyn tuotosten laatua ja oikeellisuutta valvotaan. Tiedot julkaistaan kaupungin verkkosivuilla tai päätöksentekoa koskevan informatiivisen ohjeen yhteydessä avoimuuden varmistamiseksi.

6. Tekoälyn vastuullinen käyttö ja resursointi

Tekoälyjärjestelmät ovat osa kaupungin työvälineistöä, joilla suoritetaan työtehtäviä. Siksi niiden käyttö edellyttää henkilöstön koulutusta sekä jatkuvaa seurantaa. Jatkuvalla seurannalla varmistetaan, että tekoälyjärjestelmien käyttötarkoitukset sekä käyttötavat pysyvät hallinnassa.

Kaupunki huolehtii siitä, että tekoälyjärjestelmiä työssään käyttävä henkilöstö on asianmukaisesti perehdytetty. Perehtymiseen varataan riittävästi aikaa, ja tehtäviin liittyvät ohjeet sekä koulutukset, mukaan lukien tekoälykoulutukset, pidetään jatkuvasti saatavilla.

Tekoälyä voidaan hyödyntää monipuolisesti tekstintuottamiseen, tiedon analysointiin ja jäsentämiseen, ennusteiden laatimiseen sekä prosessien automaatioon ja tehostamiseen. Sen käyttö on mahdollista kaikissa tuki- ja analytiikkatehtävissä, kunhan käyttö on ensin arvioitu ja hyväksytty.

Tekoälyä ei käytetä sellaisissa tehtävissä, joista tehtävää suorittavalla asiantuntijalla ei ole ymmärrystä tai osaamista tekoälyn avulla tuotetun tuotoksen oikeellisuuden tai asiasisällön arvioimiseksi. Tekoälyjärjestelmät ovat vain työtä tukevia, eikä tekoälyä voida käyttää kaikissa työtehtävissä.

Palvelut ja yksiköt, joissa tekoälyjärjestelmiä hyödynnetään, vastaavat siitä, että työtehtävissä käytettävistä työvälineistä on laadittu selkeä dokumentaatio ja että henkilöstölle on annettu riittävä ohjeistus niistä tehtävistä, joissa tekoälyä ei voida

käyttää. Tällaisia ovat esimerkiksi tehtävät, joissa lainsäädäntö kieltää tietojen käsittelyn tekoälyllä, joissa käsitellään salassa pidettäviä tietoja tai henkilötietoja taikka joissa tietojen on oltava ehdottoman virheettömiä.

7. Hyväksytyt tekoälyjärjestelmät

Kaupunki ylläpitää intrassa ajantasaista luetteloa avoimesti henkilöstön käytettävissä olevista työvälineistä sekä niitä koskevista ohjeista.

8. Tekoälyn riskienhallinta

Kunkin työkäyttöön tarkoitetun tekoälyjärjestelmän osalta laaditaan riskiarvio osana hankintaa tai käyttöönottoa. Toimiala vastaa riskiarvion laatimisesta ICT-palveluiden ja tietosuojavastaavan tuella. Arvioinnissa huomioidaan ainakin seuraavat kokonaisuudet:

Data ja yksityisyys: Datan laatu, tarkkuus sekä tietosuojaan liittyvät riskit.

Algoritmit ja läpinäkyvyys: Harhat, syrjintäriski ja järjestelmän selitettävyys.

Käyttöön liittyvät riskit: Väärinkäyttö, inhimilliset virheet tulkinnassa ja riittämätön osaaminen.

Vastuu ja lainsäädäntö: EU:n tekoälyasetuksen mukainen riskiluokitus ja vastuu virhetilanteissa.

Kyberturvallisuus: Järjestelmän haavoittuvuudet ja hyökkäyspinta.

Sosiaaliset ja eettiset riskit: Vaikutukset asukkaisiin ja työntekijöiden oikeuksiin. Suuririskisissä järjestelmissä suoritetaan erillinen perusoikeusvaikutusten arviointi (FRIA).

Havaittuihin riskeihin on toteutettava riittävät kontrollit. Jos riskejä ei voida hallita tai pienentää hyväksyttävälle tasolle, tekoälyjärjestelmää ei oteta käyttöön. Riskienhallintaa seurataan ja päivitetään osana kaupungin jatkuvaa sisäistä valvontaa.

Riskiarvioiden laadinta, tietosuojan vaikutustenarviointien teko sekä muutosvaikutustenarvioinnit ovat osa organisaation jatkuvaa toimintaa ja palveluiden kehittämistä.

Tekoälyn käyttöön liittyvät yleiset riskit käsitellään osana kaupungin muuta riskienhallintaa. Uudenkaupungin kaupungilla riskienhallintaa ohjaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan yleisohje, jota katselmoidaan ja päivitetään säännöllisesti.

Riskienhallinta on jatkuvaa ja aktiivista toimintaympäristön seuraamista ja mahdollistaa osaltaan nopean puuttumisen havaittuihin epäkohtiin. Tekoälyn mahdollisuuksien nopea lisääntyminen tuo esiin laajan skaalan uusia riskejä, jotka tulee käsitellä hallitusti riskilähtöisen arvioinnin avulla.

Kaupunki hyödyntää tekoälyn riskienhallinnassa Traficomien julkaisemaa riskien itsearviointityökalua.

Liitteet / Oheismateriaali

Tätä tekoälypolitiikkaa toimeenpantaessa tulee huomioida ja käyttää tukena seuraavia asiakirjoja ja tietolähteitä:

- Tekoälyjärjestelmien yleiset käytösäännöt
(valmistellaan kaupunginjohtajan vahvistettavaksi välittömästi tämän tekoälypolitiikan hyväksymisen jälkeen)
- Kaupunginjohtajan vahvistamat tekoälypolitiikkaa täsmentävät tai täydentävät linjaukset ja soveltamisohjeet
- ICT-päällikön organisaatiolle antamat ohjeet ja neuvot tekoälypolitiikan soveltamisesta ja tietoturvalisesta toiminnasta eri tilanteissa
- kaupungin tietosuojavastaavan organisaatiolle antamat ohjeet ja neuvot henkilötietojen asianmukaisesta käsittelystä eri tilanteissa
- kaupungin sisäiset ohjeet riskienhallinnasta
- kulloinkin voimassa oleva kansallinen ja EU-tasoinen lainsäädäntö
- kansalliset tekoälyjärjestelmiä koskevat julkiselle sektorille tarkoitetut suositukset ja ohjeet
- kaupungin tekemissä sopimuksissa mahdollisesti asetetut tapauskohtaiset erityisehdot liittyen tekoälyjärjestelmiin